

ACC. N:R M. 16138:1-17.

Landskap: *Blekinge* Upptecknare: *Ida Mattsson, Tving*
Härad: *Medelstad* Berättare: " "
Socken: *Tving* Berättarens yrke: *fröken*
Uppteckningsår: *1963* Född år *1891* i *Tving*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

*Räfsor och räfsning. s. 1-17.
(teckn. s. 16-17.)*

LuF 120

25/3-63

Hand

jag har försäkt o göra en
enkel teckning av näsran
men då är närmast konstigt
jag är ju gammal och
dasskänd och så har jag
besvarat frågetecken hur
dant då nu är

Gunnarorp i Mars 1963
Eda Mattsson

Suf 120

Räfran är nu ett menne blott
Nu är där mordärna bider och
mordärna redtskap. Före slätter
maskinen och härträfs-ans tid var
Räfran och Lien flitigt andrända
redtskap på samaren då släddes
hela vallarna och breddes ut
och räfsades för hand och även
i backarna slädde och räfsade man.
Benämningen på Räfran var
ungdommen sa räfsan de äldre
sa rivan alltså blev utträcken
räfsa och riva räfska och
riveska. Väst fens då räfsor för-
varade ännu på bondgårdarna men
de användes inte numera. Skaffet
var en all längd ungefär två
meter då var flat i den nedre

-ändam står hussudet skulle setta
och så var då reist och smalnad
de var uppiat Hussudet verket var
björk längd ungefär en halv
meter avsmalnande mot änd-
arna. Skaffet fästes vid hussudet
på så vis att dom glöggade
hol i hussudet med ett stens-
jörn och sedan prärrades skaffet
in där och kilades fast. Pinnar
Kirke till pinnarna var Ask längd
ungefär fem tum Antal på räfsa
var något olika för då var
en del räfskussid som var
något kortare men då vanliga
var en femton tjugo pinnar
på räfsa. de var handtäljda
Man klörjde först ut vedträn

och redan sågade de av pinnlängder
redan klövdes de i småbitar och så
ätrigen klövdes de mindre med
en kniv och formades till pinnor
och redan till slutet gnidde
de dom med sandpiper. Hålen
för pinnarna var raka Pinnarna
doppades i lim och prästades ner
upifrån så de var jämnade med
huvudet och så kilade de Pinnarna
rätt i rätt vinkel i förhållande
till räfsans skaft Stålpinnar
brukades aldrig i räfsor som
dom räfsade hö med men
däremot hade dom järnräfsor
då var järn till både huvud
och pinnar dom användes till
att kratta trädgårdens gångar

med Dä var en del räpsmakare
som gjorde räpsor med bågvar
på räpsan hade två bågvar
där var placerade på nedre
ändan av räpskäftet en på
var sida om skäftet dä var
vidjekäppar till där dä de var
mjuka och böja där böjdes
för hand där sattes fast
på så vis att där glöggade
hol i både skäftet och
fluvudet sedan trädde bågvar
in i holm och spikades fast
En rådam räpsa används för
att vara starkare men den
var tyngre och räpsa med
Räpsans konstruktion har
inte förändrats. Dekoration

Alla räfsor var målade - dam
målade huvudet och halva
skaftet färgen var brun och
på några räfsor var den
blå nedre delen på skaftet
var så som målades - dam
hjärunder inte. På hösten brukad
gamla räfsor målas om
lite innan dam sättes in
för vinterförvaring. Fästna
räfsorna var mycket vack-
ert utsirade på de flästa
var ett hjärta målat och två
pilor också namn och värtat
hjärtat var målat rätt och
namn och värtat vita - då
betyddes kärlek och i skådet. De
särskilda dam en stor beeder

om fästmannen tillverkade räfs-
san själv när oftast inget
fästmannen ett hemligt förbund
månd räfsmakaren att han
skulle göra räfsan och han fick
bra betalt för arbetet och
hysstrads plikten. Räfsan fick
endast användas av husmodern
och sedan gick den i arv från
mor till dotter som ett minne
i många generationer. Så vitt
jag vet så finns ingen sådan
räfsa bevarad på denna
trakten. Jag tror att fästmar-
räfsor här förekommit på
andra trakter. Här på denna
trakten brukade tre olika räfs-
typer en häräfsa en lövräfsa

och en hölja härifrån var något
klennare. Hägaräfsan användes
när man räfsade lår i backarna
så kallade risa och slutligen
höljan den användes på hösten
när den sådde såg den körde
vattenfare och så används höljan
till att räfsa upp den lösa jorden
i färran med. Jag vet inte om
några andra hästrävsor än de
amerikanska och de Ryttjas
änner till både här och på
stubbäckra. Jag skulle tro att de
kom till Sverige någon gång på
1800-talet. Slut slämskinnen lär
ha kommit något tidigare den
skulle vara mycket enkel och
billigastad av en byas med

Den Håttjärnsmärken de nu har den
har kunnit ^{vara} amerikanska de första som
började använda hästjärnsa var
på de stora bondgårdarna. Håttjärnsa
används inte på denna trakten. Här
på denna trakten tillverkade
numera inga räfsor. För 50 år sedan
fanns här på denna trakten en
gubbe som hette Petter Andersson
men han är död nu för flera
år sedan. Han tillverkade räfsor
liörne och ycastakt uppåt
skogstrygden fanns många räfs
makare i äldre tid. Här dom
tillverkade räfsor så används
därda värktyg såg yca borrh
stjärn en liten byxel och
sandpapper somliga använde

ett runt brännjärn som de
glöggade i elden och brände
hol till pinnar. Där fanns
alltid någon slöjdekunnig kar
på bondgårdar som kunde
laga räfsor. Man medförde
redovisningsböcker och räfsa höll
mycket länge om man
inte råkade ut för någon
oläskhändelse så man bröt
sänder den. Räfsan köpts
i regel av räfsmakare men
då hände ibland att man
köpte den på marknader
av någon träslöjdare han
sålde samtidigt liörve
nyastoft och skopor och
traskeder. Man köpte ingen

ny räptra färän någon har gått
sänder. Rågra föra delar till
räptra kunde man inte köpa.
För 50 år sedan kostade en räptra
80 öre men sedan steg priset med
även till över en krona för
en sådär 50 år sedan började
lanthandlarna sälja räptra.
Numera finns inga räptra att
köpa hos handlaren. En god
räptra skulle ha de egenskaperna
man skulle vara lätt och
skaffet skulle vara jämt
slätt och halt. Här fanns en
räptraverkare som brände in
årtalet på räptra som
jorde med ett bränjäm. Man
fattade om räptra skaffet med

båda händerna de skulle glida
lätt på skaftet man sköt ifrån
sig och drog till sig räfsan
man väslade fattning med
händerna ifrån halsen man
den högra före och sedan
vände man sig om och hald
den vänstra före. Man fick
vara med och lära sig räfsa
när man var en sådär
12 år. Man ansåg att räfsnin-
gen var kvinnfolkets göra
men någon gång kunde en
kar räfsa. Då pådrades färdig-
het till att räfsa en del
hadde stor färdighet. Man
brukade räfsa ikapp varand-
ra på skämt. Skogsbygdens

folk ansåg slättbarns förmåga
att räppra som dötlig. De skällde
kvar på att man skulle räppra
rent. Var då i backarna
då gick då inte så fort då
fick man bära ut höet från
backarna men var då slätt
då kunde en räppra efter en
10.ä 12 bara då var då sju
tappor hö i rödret jämt.
Räppningen var ett mycket
tröttande arbete för armarna
för att man inte skulle på
bli or i händerna så
stickade man halvanspar
då såkte inte längre
än till knogarna sedan
var fingrarna bara där

stickade man av bunnens garn.
Man ville gärna ha samma
räfsa som man var van vid.
Arbetsgivaren höll räfserskan
med räfsa. Man brukade räfsa
undan bäre och ris i stätter-
markerna om väres. Man
risa. Man använde en grövre
lövräfsa. Då arbetet utfördes
endast av kvinnor. Bruket att
risa uppkörde för ris där en
30 år sen. När man räfsade i
backarna då fick man räfsa
ihop höet och bära ut det
till en stätt och bre ut det där
till en så kallad brea. När
då städde på ris och då
bredde man ut höet med räfsan

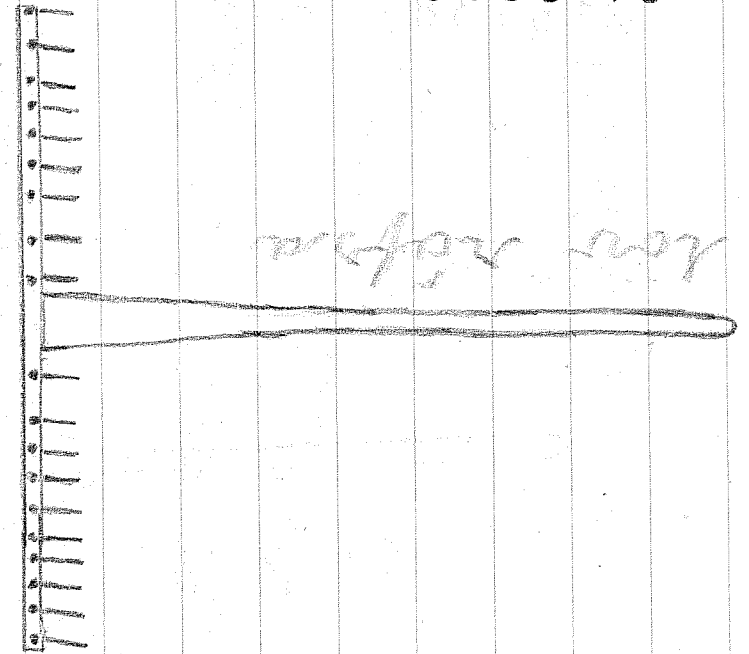
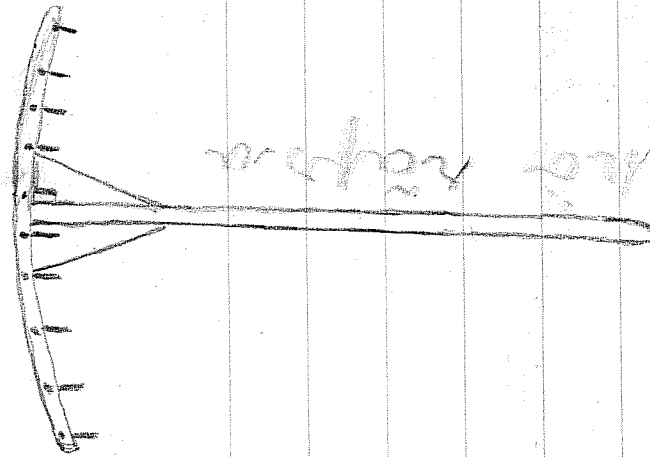
Man brukade vända kött med
räfsan. Skötjagan här på denna
trakten hade två korn. När
man räfsade rent så när
man fick en tifen sträng så
vände man räfsan upp och
ned och sköt fram kött ren-
räfsa här man fram till
stacken. Man brukade kamma
höstuckarna med räfsan. De
brukas inte handräfsa vid
slättern. Man brukade räfsa
stubbarna med handräfsa.
Då bruket upphörde för
länge sedan. Räfsan används
på trösklogen när de hadde
tröskat försligt ett bäl så
ristade de upp halmen med

händerna och sedan räfsade de
av den lösa halmen sedan
vände man räfsan och sköt
fram säden till drasen. När
man sådde grönsaker om
våren då hade man räfsan
och hölja fräst med. Räfsan
skulle hängas mot en vägg på
en torr plats så hon inte slog
sig. Räfsan skulle bäras med huvu-
det före. Räfsan fick man inte
stäpa efter sig då kunde den
gå sönder. Räfsan skulle alltid
ställas upp och ner när man
gick ifrån den. Slätterkorna
skämtade alltid med fleckorna
de gömde räfsan bänd ihop
två räfsor och så vidare

FOLKLIVSARKIVET

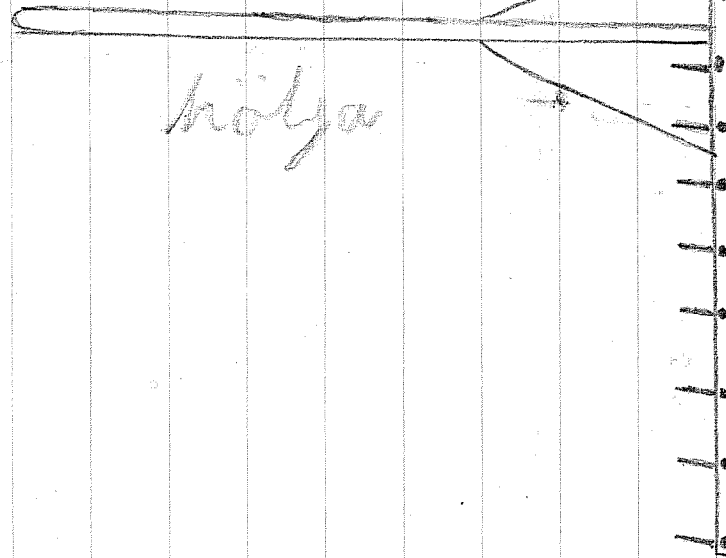
Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

M. 16138 : 16.

vind!

M.16138:17.

RECEIVED
MAY 10 1961
U.S. AIR FORCE
HONOLULU, HAWAII